

Zinātniskais ziņojums: Bioprodukta ChitoHumus efektivitātes novērtējums zirņu sējumos (1. un 2. sērija)

Pētījuma laiks: 2025. gads **Vieta:** AREI Stendes pētniecības centrs, Latvija **Pētījuma objekts:** Sējas zirņi (*Pisum sativum*), šķirnes 'Casablanca' un 'Salamanca' **Mērķis:** Salīdzināt ChitoHumus devu (0,1 un 0,2 l/ha) ietekmi uz biomasu un kvalitātes rādītājiem dažādos agrotehniskajos apstākļos.

1. Pirmā izmēģinājumu sērija (šķirne 'Casablanca')

Izmēģinājumi tika veikti kūdras substrātā (KKS) 5,7 l podos. Raža tika novākta ziedēšanas sākuma fāzē.

1.1. Kvantitatīvie biomasas rādītāji

ChitoHumus lietošana uz minerālmēslu (NPK) fona izraisīja būtisku veģetatīvās masas pieaugumu:

- **Variants NPK + C2 (0,2 l/ha):** fiksēts kopējās zaļmasas pieaugums par **33,9%** attiecībā pret kontroli.
- **Individuālā produktivitāte:** viena auga vidējā masa variantā NPK + C2 sasniedza **31,08 g**, kas ir **224,3%** no kontroles rādītāja (13,86 g). Tas apliecina bioprodukta un minerālmēslu sinerģisko efektu.

1.2. Mineralizācijas un kvalitātes emergētie efekti (fons bez NPK)

Visnozīmīgākās kvalitatīvās izmaiņas (rādītāju "lēcieni") parādījās variantos bez minerālmēslu iestrādes, kur ChitoHumus darbojās kā katalizators grūti pieejamu elementu mobilizācijai:

- **Fosfora lēcieni:** Fosfora saturs sausnā palielinājās no **0,159%** (kontrolē) līdz **0,673%** (variants C1). Tīrais koncentrācijas pieaugums bija **323%** (pieaugums 4,23 reizes).
- **Kālija mobilizācija:** Kālija saturs palielinājās no **1,97%** līdz **4,60%** (variants C1), kas atbilst **133%** pieaugumam.
- **Proteīna ekspresija:** Fiksēts vienlaicīgs kopproteīna koncentrācijas pieaugums no **17,82%** līdz **25,04%** (+40,5%), vienlaikus palielinoties viena auga biomasai par **69%**. Tas rada kumulatīvu efektu tīrā proteīna iznākumam no platības vienības.

1.3. Barības vērtība (strukturālie ogļhidrāti)

Novērota ievērojama biomasas sagremojamības uzlabošanās, samazinoties šūnapvalku daļai:

- **ADF** (skābi mazgātā šķiedra) samazinājums par **14–24%**.
- **NDF** (neitrāli mazgātā šķiedra) samazinājums par **15–17%**. Tas liecina, ka ChitoHumus novirza auga metabolismu uzturvielu sintēzes virzienā, nevis rupjo strukturālo audu veidošanā.

2. Otrā izmēģinājumu sērija (šķirne 'Salamanca')

Izmēģinājumi tika veikti lauka augsnē ar un bez slāpekļa mēslojuma (N30).

2.1. Morfoloģiskā stimulācija

Bioprodukta lietošana izraisīja auga arhitektūras izmaiņas:

- **Biomases pieaugums:** Zaļmasas pieaugums bija robežās no **18,8% līdz 27,6%**.
- **Dzinumu garums:** Augu augstuma palielināšanās par **15–18,5%**.
- **Reproduktīvie orgāni:** Papildu stīgu veidošanās — vidēji +1 gab. uz augu, kas korelē ar kopējo fotosintēzes aparāta jaudu.

2.2. Sakņu sistēmas attīstība (Emerģentais rezultāts)

Augsnes apstākļos ChitoHumus nodemonstrēja izteiktu rizogēno aktivitāti:

- **Sakņu masa:** Variantā N + C2 (slāpekļlis + 0,2 l/ha) fiksēts sakņu masas pieaugums par **44%** (no 7,68 g līdz 11,06 g).
- **Lineārais sakņu garums:** Sakņu sistēmas garums palielinājās par **20,6%** (no 22,95 cm līdz 27,68 cm).
- **Specifiskais efekts:** Novērota sausnas satura palielināšanās saknēs (no 10,64% kontrolē līdz 16,32% variantā N+C2), kas norāda uz blīvāku un labāk attīstītu asinsvadu struktūru.

3. Secinājumi un zinātniskās atziņas

Veiktie pētījumi atklāja šādas galvenās ChitoHumus iedarbības likumsakarības:

1. **"Deficīta aktivizācijas" efekts:** Maksimālie fosfora (**+323%**) un kālija (**+133%**) koncentrācijas lēcieni novērojami uz nabadzīga agrofonu. ChitoHumus emerģenti paaugstina minerālelementu biodieejamību, pārvēršot augu par efektīvāku "sūkni".
2. **Proteīna sinerģisms:** Bioprodukts pārvar standarta bioloģisko korelāciju, kurā biomasas pieaugums parasti izraisa proteīna koncentrācijas samazināšanos ("atšķaidīšanas efekts"). Šajā gadījumā fiksēts **vienlaicīgs masas un proteīna koncentrācijas pieaugums**.
3. **Sakņu ekspansija:** Augsnes vidē preparāts darbojas kā spēcīgs rizoģenēzes stimulators (+44% pie sakņu masas), kas nodrošina stresa noturību un ilgtermiņa auga barošanos.
4. **Kvalitatīvā transformācija:** ADF/NDF rādītāju samazināšanās uz mineralizācijas pieauguma fona padara produkciju vērtīgāku no zootehnisko normatīvu viedokļa.

Lai apstiprinātu konstatētos anomāli augstos fosfora un proteīna rādītājus, ieteicams veikt papildu lauka izmēģinājumus plašākā mērogā.